

Klimaat en ecosocialisme

De verhouding van de mens tot de natuur, waar wij deel van uitmaken, wordt bepaald door de arbeid en door de instrumenten die mensen daarbij hanteren. Onder meer door het gebruik van gereedschap gebruiken wij proportioneel meer grondstoffen, en vooral energie, dan alle andere diersoorten. We gebruiken grondstoffen niet alleen om ons te voeden, maar ook voor de vervaardiging van werktuigen, kleren, huizen, transportmiddelen enz. De mensheid heeft op die manier door zijn eigen aard een impact op het leefmilieu. Dat betekent nochtans niet dat de Homo Sapiens Sapiens in de loop van de geschiedenis altijd dezelfde impact gehad heeft op het leefmilieu. Die impact verschilt naargelang de productiewijze.

Het kapitalisme en de natuur

Het ontstaan van de kapitalistische productiewijze heeft een kwalitatieve verandering met zich meegebracht. Alle andere productiewijzen in de geschiedenis tot nu toe hadden als kenmerk dat hun invloed op het leefmilieu mee bepaald werd door de relatieve overbevolking. Deze ging gepaard met ontbossing, om het landbouwareaal uit te breiden, en met de toepassing van meer intensieve landbouwpraktijken, om meer te kunnen produceren per hectare, en dus met een hogere impact op het milieu. In al de prekapitalistische samenlevingen – bij jagers en nomaden, in landbouwgemeenschappen of in grote maatschappijen die irrigatie op grote schaal toepasten zoals in het oude Egypte – is de drijfveer voor de uitbreiding van de landbouwgronden en het intensiveren van de landbouw de schrik voor de schaarste, namelijk voor de hongersnood die met relatieve overbevolking gepaard kan gaan. De relatieve overbevolking was dus de belangrijkste factor achter de invloed op het leefmilieu.

Met het kapitalisme verandert dit plaatje volledig, want nu wordt de verhouding omgekeerd. In het kapitalisme leidt de intensieve landbouw bijvoorbeeld tot relatieve overbevolking, dus exact het tegendeel van wat men vaststelde bij prekapitalistische maatschappijen! We kunnen dat vrij gemakkelijk bewijzen: vandaag leven op de planeet ongeveer 830 miljoen mensen die lijden onder chronische of regelmatig terugkomende hongersnood. De paradox is dat de overgrote meerderheid van deze mensen op het platteland leeft. Deze mensen zijn perfect in staat (en ze zijn daarvoor vragende partij) om zelf hun eigen bestaansmiddelen te produceren en die te verkopen op de markt. Maar ze worden daartoe verhinderd omdat ze geen toegang hebben tot de grond (door de concentratie van het grondbezit) en vooral omdat ze geconfronteerd worden met de concurrentie van de agro-industrie. De productiviteitskloof tussen een kleine boer uit het zuiden die geen trekpaard heeft om zijn grond te bewerken, geen meststoffen gebruikt en werkt met zeer rudimentaire werktuigen enerzijds en de agro-industrie anderzijds bedraagt 1 op 300 en in sommige gevallen zelfs 1 op 500 ton graan per hectare, per persoon en per jaar.

Als je hier de neoliberale politiek van de Wereld Handelsorganisatie toepast en de markt volledig vrijmaakt, zijn de gevolgen vrij duidelijk. De kleine boeren van het zuiden worden geruïneerd. Het is dus de intensieve kapitalistische landbouwproductie die verantwoordelijk is voor de chronische ondervoeding van een klein miljard mensen op deze planeet.

Malthus is terug

In de media horen, lezen en zien we elke dag dat de klimaatsverandering het gevolg is van de menselijke activiteit. De mensen geloven dus dat de menselijke soort verantwoordelijk is voor de opwarming van het klimaat en dat de mens dus het probleem vormt. Op die manier wordt de deur wagenwijd open gezet voor allerhande aanhangers van de theorie van de 19de eeuwse

demograaf Thomas Malthus. Deze meende dat de overbevolking de centrale kwestie van zijn tijd was. De grote sterfte onder armen is in dat opzicht geen probleem, maar een oodzakelijke correctie voor een onhoudbare situatie. Zij zijn vandaag vrij talrijk en hebben een invloed bij milieu-activisten. Het boek 'Collapse' van Jared Diamond, dat nogal wat weerklank vindt, is van de eerste tot de laatste pagina opgebouwd rond de stellingen van Malthus. Diamond is lid van de directie van WWF, en kreeg in 2008 een eredoctoraat van de K.U.Leuven. In het boek vind je de meest cynische theorieën van Malthus terug: "Je moet de arme mensen niet helpen, want als je de armen helpt, maken ze nog meer kinderen en dan worden ze nog armer." Dergelijke opvattingen liggen aan de basis van dit boek, dat ook als inspiratiebron diende voor de open brief die Franstalige milieuverenigingen schreven aan politici die kandidaat waren bij de verkiezingen in juni 2007. Daarin lezen we dat "de bevolkingsgroei de oorzaak is van de milieuverloedering en van de klimaatwijziging."

Maar de vraag is: hoe komt het dat de klimaatwijziging ontstond in een welbepaald type maatschappij, op een welbepaald moment in de geschiedenis? Men kan de klimaatverandering niet begrijpen als men ze ziet als het resultaat van de menselijke activiteit 'als zodanig', maar wel als men ze verbindt met de kapitalistische menselijke activiteit, dus met de kapitalistische productiewijze. Historisch gezien merk je een heel duidelijke band tussen het begin van de klimaatwijziging en het ontstaan van de kapitalistische productiewijze en de industriële revolutie. Dat is evident: de klimaatwijziging is het gevolg van de opeenhoping in de atmosfeer van koolstof van fossiele oorsprong. Dat is met andere woorden koolstof die voortkomt uit de verbranding van petroleum, kolen of natuurlijk gas. De koolstof die is opgeslagen in de aardschors wordt in het kapitalisme in snel tempo geëxploiteerd, en komt in de korte cyclus terecht van atmosfeer, biosfeer en de oceanen. De atmosfeer geraakt zo verzadigd aan koolstof, voornamelijk CO₂. Die CO₂ is verantwoordelijk voor het broeikaseffect en de klimaatwijziging.

De oplossing is vrij eenvoudig

Er is dus een duidelijk verband tussen de industriële revolutie, die steenkool ging gebruiken als energiebron, en het begin van het proces dat verantwoordelijk is voor de huidige klimaatwijziging. Maar er is meer: doorheen de geschiedenis zijn er een reeks technologische keuzes gemaakt, die ook anders hadden kunnen zijn. De situatie waarin we ons vandaag bevinden met de opwarming van de planeet had dan ook vermeden kunnen worden. Een voorbeeld: de uitvinding van het fotovoltaïsch effect. Dat is de techniek om zonne-energie op te wekken, waarbij een elektron zich begint te verplaatsen als zonlicht schijnt op bepaalde materialen, halfgeleiders genoemd, en zo elektrische stroom wordt opgewekt.

Deze uitvinding is van de Franse natuurkundige Edmond Becquerel en dateert van 1839! Binnenkort zullen we de 200ste verjaardag vieren van deze uiterst belangrijke uitvinding, maar er is nog geen enkele regering, politieke macht of verlicht patronaat geweest die hierin een potentieel eeuwig durende oplossing zag om de energieproblemen van de hele mensheid op te lossen. Deze oplossing is wel degelijk eeuwig in die zin dat zonlicht gratis is en dat de kernfusie in de zon nog minstens 4,5 miljard jaar zal voortduren. Technisch gezien is het vandaag dus mogelijk om voor onafzienbare tijd te voorzien in de energiebehoeften van alle mensen op deze planeet. Tot nog toe is nooit van deze mogelijkheid gebruik gemaakt. Het resultaat is dat zonne-energie nooit een prioriteit was bij de keuzes voor investeringen in onderzoek. Waarom? Hier speelt het kapitalistische winstmotief. Het is immers veel winstgevender om steenkool, natuurlijk gas of petroleum te verbranden. De hoeveelheden ervan zijn beperkt, je kan deze privaat toe-eigenen, je kan proberen er een monopolie over te verwerven en eens je zo'n monopolie hebt, kan je zelfs woekerwinsten maken. Dat noemt men de petroleum- of de steenkoolrente, die de

petroleummultinationals en oliesjeiks vandaag opstrijken. Eens op alle daken zonnecellen staan, is er daarentegen niet veel winst meer te maken...

De absurditeit van het huidig energiesysteem

Dat is de reden waarom het kapitalisme voornamelijk is opgebouwd op een energiesysteem dat gebaseerd is op fossiele brandstoffen. Andere keuzes waren wel degelijk mogelijk! In de 19de eeuw waren er briljante ingenieurs in India, Egypte en in de VS, die toen al stelden dat de ontwikkeling van zonne-energie mogelijk is. Ze begonnen prototypes te bouwen van systemen om machines en irrigatiepompen op die basis te doen werken. Er waren zelfs projecten in de VS om op grote schaal systemen te commercialiseren die gebaseerd waren op de zonne-energie. Die projecten werden echter de grond in geboord door de kapitalistische concurrentie: de rentabiliteit van een pomp aangedreven door zonne-energie lag immers nog lager dan de rentabiliteit van een pomp die is aangedreven door een dieselmotor.

Daarenboven waren de nodige kapitalen niet beschikbaar voor de ontwikkeling van die alternatieve technologische piste. Een ander voorbeeld. De productie van elektriciteit in de ontwikkelde kapitalistische landen is een erg gecentraliseerde vorm van energieproductie. In een elektriciteitscentrale op basis van steenkool, natuurlijk gas of petroleum, worden turbines aan het draaien gebracht die elektriciteit produceren. Die elektriciteit komt op een netwerk terecht en wordt verkocht aan particulieren en bedrijven. Vanuit energiestandpunt is dit een absurd systeem. Eerst moeten fossiele brandstoffen over duizenden kilometers verslept worden om de centrales te bevoorraden. Daar wordt water verwarmd om de turbines te doen draaien. Eens de elektriciteit geproduceerd, moet die opnieuw getransporteerd worden over een netwerk, met het nodige verlies vandien. En de consument gebruikt die elektriciteit tenslotte om zelf water te verwarmen van pakweg 40°C! Men verbrandt met andere woorden fossiele brandstoffen op enkele honderden graden om elektriciteit te produceren die vervolgens gaat dienen om water op te warmen tot 40°C. En dat terwijl de zon dat even goed doet via zonnepanelen.

... is het gevolg van keuzes gemaakt door het kapitalisme

Die absurditeit is het gevolg van de technologische en politieke keuze van het kapitalisme voor een gecentraliseerde productie van energie en elektriciteit. Vanwaar die keuze? Een gecentraliseerde elektriciteitsproductie laat grote energiebedrijven toe om een monopolie te verwerven op de markt en op die manier een prijs op te leggen die hen toelaat surpluswinsten te maken. Denk maar aan Electrabel. Die centralisatie laat ook een striktere politieke controle toe. Wie gecentraliseerde productie zegt, zegt controle over de energiebronnen in een maatschappij. Een mogelijk alternatief is warmtekrachtkoppeling. Dat is niet noodzakelijk een antikapitalistisch alternatief, het is simpelweg rationeel. Rationeler dan wanneer steenkool wordt verbrandt in een elektriciteitscentrale, waarbij een hoop warmte verloren gaat. Dergelijke warmte kan nochtans gebruikt worden om water op te warmen voor huishoudens of om gebouwen te verwarmen. Ze kan zelfs in de landbouwindustrie gebruikt worden. Het systeem van warmtekrachtkoppeling verhoogt de efficiëntie van energie-installaties met 40%. Maar het veronderstelt een verspreiding of decentralisatie van de elektriciteitsproductie, en dus minder gecentraliseerde controle door een monopoliebedrijf. Om die reden heeft het kapitalisme die optie niet genomen.

Het klimaat stabiliseren: dé uitdaging

De klimaatwijziging is het gevolg van de keuze die is gemaakt voor een energiesysteem gebaseerd op fossiele brandstoffen. Het kapitalisme heeft een aantal technologische

keuzes gemaakt die beantwoorden aan zijn eigen belangen, aan de belangen van grote bedrijven op zoek naar woekerwinsten.

Het huidige debat over hoe de klimaatwijziging kan beperkt worden is op technologisch vlak relatief simpel. De zonne-energie die de aardoppervlakte bereikt is immers 10.000 keer hoger dan de huidige mondiale energieconsumptie. Natuurlijk kan niet al die zonne-energie omgezet worden, maar met de technologie waarover we vandaag beschikken en die uitgetest is, kan men één duizendste van die zonne-energie opvangen. Dat betekent nog altijd dat men op die manier tien keer meer energie kan produceren dan wat nodig is om in de energiebehoeften van de hele mensheid te voorzien. Het steutelprobleem is de financiële rentabiliteit. Men kan meer winst maken met fossiele brandstoffen, de keuze is dus snel gemaakt. Er zijn zeker en vast een aantal technologische problemen voor de realisatie van een systeem gebaseerd op zonne-energie, maar fundamenteel gaat het niet om een technologisch probleem, maar om een maatschappelijk probleem, dat naar de kern van het kapitalisme gaat.

Het antwoord van het neoliberalisme

Een aantal neoliberale regeringen trachtte op hun manier iets aan de klimaatwijziging te doen. Zo voorziet het Kyoto protocol in een vermindering van 5,2% van de uitstoot van broeikasgassen door een aantal ontwikkelde landen in de periode 2008-2012. Dat zijn peanuts! Dat is absoluut belachelijk in vergelijking met wat er zou moeten gebeuren. Het probleem is dat broeikasgassen die in de atmosfeer terechtkomen een zekere levensduur hebben. CO₂ heeft een levensduur van 100 tot 150 jaar, methaan van 15 tot 30 jaar. Het volstaat dus niet de uitstoot van gassen te stabiliseren om het klimaat te stabiliseren. Als men het klimaat wil stabiliseren, moet de uitstoot van broeikasgassen radicaal verminderd worden. Met hoeveel? Dat hangt af van het doel dat men zich stelt, maar als men de opwarming van de temperatuur rond de planeet wil beperken tot 2°C, moet de uitstoot van gassen op wereldvlak met ongeveer 80% verminderen voor 2050. Die 2°C wordt door veel wetenschappers gezien als een drempelwaarde: als we daarboven gaan, ontstaan een aantal feedbackmechanismen die het opwarmingseffect versnellen en oncontroleerbaar dreigen te maken (b.v. het methaan dat onder de vandaag nog bevroren permafrost in Siberië schuilt, zou dan in de atmosfeer terecht kunnen komen). Maar dit is niet voldoende voor bijvoorbeeld de eilandbewoners van Tuvalu in de Stille Zuidzee. Zij wonen amper 4 meter boven de zeespiegel en telkens er springtij is, gecombineerd met een storm, kampen zij met overstromingen. Dat is het gevolg van de stijging van de zeespiegel. Om hen te redden, zou de uitstoot van broeikasgassen eigenlijk met 90 tot 95% moeten verminderen tegen 2040.

De vraag is nu wat het kapitalistisch systeem zal doen. Sommige leiders van imperialistische landen beginnen zich bewust te worden van de ernst van de toestand. Tony Blair bijvoorbeeld is echt ongerust. De Britse heersende klasse is echt ongerust. Als Angela Merkel tijdens de topontmoeting van de G8 zegt dat de broeikasgassen verminderd moeten worden met 50% voor 2050 weet ze waarover ze spreekt. Ze is natuurkundige, ze kent het dossier. Bush, en voor hem Clinton, weigeren halsstarrig een inspanning te doen, maar zij zijn stilaan een kleine minderheid binnen het imperialisme, zelfs binnen de Noord-Amerikaanse burgerij. Meer dan 150 steden in de USA hebben, los van de lugubere komedie die Bush en zijn regering spelen, beslist om zelf de Kyotonormen toe te passen. We kunnen dus niet zeggen dat het imperialisme en het kapitalisme hun eigen graf aan het delven zijn. Het is niet zo dat ze niets zullen doen tegen de klimaatwijziging en dat dit alles zal leiden tot een ongelooflijke catastrofe waaruit de revolutie zal voortkomen. Ze komen weldegelijk in actie. Het probleem is wat ze gaan doen, hoe snel ze daarbij te werk gaan, hoe ze hun plannen gaan doorvoeren en wat de sociale en politieke gevolgen zullen zijn.

Wat gaan ze doen? Hun grote probleem is dat de imperialistische landen verantwoordelijk zijn voor 75% van de klimaatwijziging. De accumulatie van broeikasgassen in de atmosfeer is bezig sinds 200 jaar, sinds de industriële revolutie. Maar vandaag beginnen ook opkomende landen zoals China, India, Brazilië en Zuid-Afrika veel broeikasgassen uit te stoten. De media herhalen het tot vervelens toe. Als men werkelijk het klimaat wil redden, zullen dergelijke opkomende landen betrokken moeten worden in een globaal akkoord. Dat zal niet gemakkelijk zijn voor het imperialisme, want de historische verantwoordelijkheid ligt in zijn nadeel: 75%-25%. Het zal erg moeilijk zijn een akkoord te sluiten met Brazilië, China en India waarbij deze landen verplicht worden dezelfde maatregelen te nemen als de imperialistische landen. Ze moeten dus een andere manier zoeken om tot een akkoord te komen. Als ze de ontwikkelingslanden mee willen doen betalen, dreigen de onderhandelingen geblokkeerd te raken, met catastrofale gevolgen.

De ontwikkelingslanden dragen nu echter al de zwaarste gevolgen van de klimaatwijziging waarvoor de imperialistische landen verantwoordelijk zijn. Een stabiele oplossing zal herverdeling vergen. Niet enkel tussen noord en zuid dreigt de neoliberale aanpak van het klimaatprobleem voor nog meer onrechtvaardigheid te zorgen, maar ook in de verhouding tussen de klassen. Conform de neoliberale logica wil men het probleem via de markt aanpakken, door bijvoorbeeld een ecotaks op te leggen. Als de overheid een belasting op CO₂-uitstoot invoert, dreigt dit echter ook de competitiviteit van de economie aan te tasten. De bedrijven moeten immers ook een CO₂-belasting betalen op hun activiteiten. Het idee dat nu al opgang maakt is om dergelijke belasting te compenseren door een verlaging van de patronale bijdragen voor de sociale zekerheid. Dat is een serieuze valstrik voor de arbeidersbeweging en voor onze sociale zekerheid. Een dergelijke klimaatpolitiek dreigt daarenboven de massa van werkende mensen te vervreemden van de ecologische zaak. Zolang er een tegenstelling is tussen het sociale en het ecologische, is het onmogelijk om de meerderheid van de mensen, in onze maatschappij is dat de werkende klasse, in beweging te brengen voor de transitie naar een duurzamer maatschappijmodel.

De rol van ecosocialisten

Ecosocialisten moeten een eigen programma verdedigen, dat sociale en ecologische eisen koppelt, en dat gebaseerd is op een klassenanalyse. In delen van de milieubeweging heerst vandaag een begrijpelijk gevoel van urgentie, waardoor alles wat voor het klimaat wordt gedaan, onmiddellijk wordt toegejuicht. Alle maatregelen die regeringen en het patronaat voorstellen voor milieubehoud worden met applaus ontvangen. Sommige grote milieuverenigingen trachten bedrijven zelfs te verleiden door te wijzen op de nieuwe markten die ontstaan in de zoektocht naar meer duurzaamheid. Ze doen lobbywerk naar bedrijven toe om hen te overtuigen dat ze maatregelen moeten nemen voor milieubehoud, los van de sociale dimensie. Die sociale dimensie is in de strijd voor milieubehoud net van beslissend belang. Het klimaat zal niet gered kunnen worden als de strategie die wordt gebruikt niet beantwoordt aan de noden van de sociale meerderheid van de planeet. De strijd voor het klimaat kan niet los gezien worden van de strijd van de miljoenen loontrekkenden, boeren, armen over de hele planeet.

Daniel Tanuro, september 2007

Verander de wereld, niet het klimaat!

Inleiding

De poolkappen die in sneltempo afsmelten. Ganse woongebieden die onder water komen te staan. Andere gebieden die getroffen worden door extreme droogte en hitte. De opkomst van nieuwe ziektes, hongersnood, watertekorten en oorlog. Miljoenen mensen die op de vlucht moeten slaan op zoek naar een leefbaar stukje aarde. Verwoestende orkanen die grote ravages aanrichten... Indien we de klimaatverandering niet tegenhouden, zouden de gevolgen voor de komende generaties wel eens zéér vergaand kunnen zijn.

Wetenschappers laten er vandaag geen twijfel meer over bestaan: het klimaat verandert en de mens is er verantwoordelijk voor. De grootste oorzaak van die klimaatverandering is de uitstoot van CO₂, door het verbranden van fossiele brandstoffen als olie, steenkool en aardgas. CO₂ vormt een broeikasgas dat de atmosfeer bevuilt en daardoor de hitteweerkaatsing van de aarde tegenhoudt. Gevolg: de aarde warmt op. Naast CO₂ bestaan er nog andere broeikasgassen die mee zorgen voor de opwarming.

Het goede nieuws is dat het nog nét niet te laat is. Indien we erin slagen om de globale temperatuursstijging onder de 2 graden celsius te houden, kunnen we de ergste gevolgen nog ontlopen. Alleen moet er dan snel gehandeld worden en moeten de ambities hoog zijn: globaal zullen we de uitstoot van broeikasgassen met 80 procent moeten terugdringen, in de rijkste, geïndustrialiseerde landen moet er een vermindering van minstens 80 tot 90 procent komen. Indien we die 2 graden overstijgen, dreigen we in oncontroleerbare toestanden terecht te komen. Het KMI maakte onlangs bekend dat in België de gemiddelde temperatuur met één graad gestegen is sinds... 1987.

Het zijn vooral de rijkste, geïndustrialiseerde landen als de VS, Europa en Japan die verantwoordelijk zijn voor het leeuwendeel van de uitstoot van broeikasgassen. En toch zullen de gevolgen voor de armere landen rond de evenaar het sterkst voelbaar zijn. Afrika is slechts verantwoordelijk voor 2,6 procent van de broeikasgassen, maar de Afrikanen zullen het wel het zwaarst te verduren krijgen...

De enorme toename van broeikasgassen in de atmosfeer valt niet toevallig samen met de ontwikkeling van het kapitalisme en de industrialisering. Tijdens de laatste tweehonderd jaar steeg het aandeel koolstof in de atmosfeer met een derde. Daarmee zitten we op een hoger peil dan we ooit gekend hebben tijdens de laatste 20 miljoen jaar. En vooral sinds de jaren '50 gaat de uitstoot van broeikasgassen peilsnel de hoogte in. De kapitalistische industrie ontwikkelde zich voor het grootste deel op basis van CO₂-uitstotende technologie.

Eens de olie, steenkool en gas de basis vormden voor onze productie, machines en transport, kwam er eigenlijk enkel nog kernenergie bij als andere belangrijke energiebron. Kernenergie zadelt ons dan weer op met uiterst gevaarlijk kernafval waar we geen blijf mee weten en is bovendien net als olie, kolen en gas eindig.

Terwijl de negatieve milieu-effecten van fossiele brandstoffen reeds decennia gekend zijn, werd er nooit een prioriteit gegeven aan de ontwikkeling van duurzame, hernieuwbare energie als water- of zonne-energie. Daarvoor waren de winstbelangen van de economische sectoren gelinkt aan de productie van olie, steenkool en gas nu eenmaal veel te groot geworden.

Winst- en kapitaalaccumulatie staan centraal in het kapitalisme. Bedrijven gaan op zoek naar manieren om aan een zo laag mogelijke kost, zoveel mogelijk producten te produceren en te slijten op de markt. Daartoe is men steeds meer grondstoffen en producten van het ene eind van de wereld naar het andere eind gaan verslepen.

Een garnaal wordt gevangen in de Noordzee, wordt vervolgens goedkoop gepeld in Marokko om achteraf weer in een Belgische supermarkt verkocht te worden. Een dom potje yoghurt legt een weg van 9000 kilometer af alvorens het in jouw winkelmandje terecht komt. Sportschoenen worden in Azië aan elkaar genaaid in mensonwaardige fabrieken om ze achteraf in de VS te verkopen. Al die verplaatsingen leiden tot een hoge uitstoot van broeikasgassen, maar die blijkt niet van tel voor kapitalistische bedrijven. Alles waar geen prijskaartje aan vastzit, is niet van waarde in het kapitalisme. Het kapitalisme leidt dus niet enkel tot uitbuiting van de mens, ook ons milieu en het klimaat worden de dupe van het eindeloze winstbejag.

Als je hoort dat de Europese landen hun uitstoot van broeikasgassen met 80 tot 90 procent moeten terugschroeven, betekent dit dan dat we straks onze lampen terug door kaarslicht zullen moeten vervangen en dat we ons energieverbruik radicaal aan banden zullen moeten leggen?

Voldoende investeringen in hernieuwbare technologie kunnen weldegelijk in staat zijn om aan ieders energiebehoefte te voldoen zonder rooibouw te plegen op de aarde en op de toekomstige generaties. Anderzijds is het natuurlijk wel zo dat het huidige systeem volledig georganiseerd is op basis van CO₂-uitstotende technologie en dat het hoe dan ook jaren zal duren vooraleer je de volledige overgang kan maken naar een duurzamer alternatief. In een kapitalistische context is de democratie daarenboven beperkt, en heeft de gemeenschap hoe dan ook weinig controle op het private gedeelte van de energiesector. Dat maakt die noodzakelijke overgang nog veel moeilijker. We zijn niet enkel verplicht om in te zetten op hernieuwbare energie voor de toekomst, maar moeten ook in actie komen om hier en nu de massale uitstoot van broeikasgassen terug te dringen.

Daarom moeten we vandaag niet enkel strijd leveren voor massale publieke investeringen in hernieuwbare energie, we kunnen ook opkomen voor gratis openbaar vervoer, voor een publiek plan voor isolatie van gebouwen of voor het zwaarder belasten van commerciële transportvluchten. De overheid moet ook kosteloos energie-audits aanbieden aan gezinnen en individuen, zodat ze kunnen besparen op hun eigen energieverbruik, wat ook weer goed is voor de portefeuille...

We hebben dus helemaal geen technologische revolutie nodig om de zeven mijlslaarzen aan te trekken in de strijd tegen de klimaatverandering. Waarom gaat het dan altijd maar slechter met ons klimaat?

Heel wat gewone mensen beseffen vandaag maar al te goed dat er iets grondig fout loopt met ons klimaat. Ze zijn daarom vaak ook bereid om zelf een inspanning te leveren. Alleen is die nieuwe technologie vandaag voor de meeste gewone mensen onbetaalbaar. Je kan dan wel allerhande premies aanvragen bij de overheid, maar ten eerste moet je daarin je weg al vinden, ten tweede zijn die premies vandaag totaal ontoereikend en ten derde blijkt de pot veel te klein en is het geld dus heel vlug op.

Daarom zouden we beter allemaal samen ijveren voor massale publieke investeringen in hernieuwbare energie. De klimaatdreiging is dermate groot, dat de gemeenschap zelf actief gebouwen moet isoleren, dat je niet één individueel gezin moet aansporen om zonnepanelen op

het dak te plaatsen, maar dat de overheid via massale publieke investeringen duizenden daken moet voorzien van zonnepanelen. Collectieve oplossingen voor een collectief probleem.

De privé-markt speurt enkel naar de koopkrachtige vraag. Als gewone werkende mensen over onvoldoende middelen beschikken om zich groene technologie aan te schaffen, dan zullen de bedrijven ook geen prioriteit geven aan het vermarkten van die technologie, tenzij als luxegoed voor de happy few. Daarom moet dit een zaak zijn van de democratie, en niet van de markt. We vinden het evident dat de overheid instaat voor de aanleg van wegen, waarom zou die overheid dan niet net zo goed kunnen instaan voor de verspreiding van en de overgang naar hernieuwbare energie?

Individuele inspanningen zijn belangrijk en nuttig, maar volstaan niet...

Er bestaan eigenlijk twee soorten oplossingen voor het klimaatprobleem. Ten eerste een oplossing waarbij de mondiale elite het voortouw neemt en de omschakeling op haar manier organiseert. Dit zal niet zonder slag of stoot gebeuren, gezien heel wat economische sectoren mee de belangen van CO₂-gelinkte industrie te verdedigen hebben.

Toch tonen figuren als Al Gore, Tony Blair of zelfs Arnold Schwarzenegger aan dat ook binnen de economische en politieke elite het probleem ernstig genomen wordt. Een totale destabilisatie van de maatschappelijke orde zou immers ook directe gevolgen hebben voor de multinationals en de politieke machthebbers. Als je het echter aan hen overlaat zou dit wel eens kunnen betekenen dat de rijkste landen zichzelf trachten te beschermen tegen de ergste gevolgen van de klimaatverandering, terwijl de grote meerderheid van de wereldbevolking de prijs moet betalen. Wedden dat voor hen de bescherming van Manhattan belangrijker zal blijken dan de redding van de grote steden in het Zuiden? Als men binnen de geïndustrialiseerde landen blijft werken volgens de neoliberale recepten, dreigt ook daar de rekening volledig doorgeschoven te worden naar de werkende mensen, via allerhande taksen en een verhoging van de energieprijzen.

Wij willen net een sociale en solidaire aanpak van het probleem. Zo niet dreig je in een situatie te komen waarin de sociale strijd en de ecologische strijd opnieuw lijnrecht tegenover elkaar worden geplaatst. En dit terwijl het probleem van de klimaatwijziging niet enkel een ecologisch maar in even sterke mate een sociaal probleem is.

We hebben dus een breed sociaal draagvlak nodig om de strijd aan te vatten voor een sociale oplossing voor het probleem. Links moet het initiatief in handen hebben, niet de rechterzijde... Met dit ecosocialistisch programma wil de SAP een bijdrage leveren om de linkerzijde te versterken in de strijd tegen klimaatwijziging. We pogen eisen te formuleren waarrond vandaag gewerkt kan worden, maar die breken met de huidige kapitalistische logica, en in de richting van een alternatief wijzen.

1. Huisvesting

Een overheidsdienst voor huisvesting en isolatie

Met 21,8 % van de uitstoot is de woonsector in België één van de grootste producenten van broeikasgassen. Dit is een stijging met 11,6 % sedert 1990. De huidige huisvesting heeft niet enkel een grote impact op het milieu. Daarenboven is het probleem dat veel gebouwen vervallen zijn, dat er een groot gebrek is aan sociale woningen (slechts 8 % van de huurpanden zijn sociale woningen, terwijl het Europese gemiddelde op 17 % ligt) en dat er op de private markt intens gespeculeerd wordt op immobiliën. Dit alles veroorzaakt een stijging van de huur- en aankooprijzen. Het gevolg is dat 50 % van de bevolking 41 % van zijn inkomen besteedt aan wonen.

Vervallen gebouwen en hoge woningprijzen hebben een rechtstreekse invloed op de klimaatcrisis. In de EU zijn 60 % van de gebouwen niet uitgerust met dubbel glas. Alleen de thermische isolatie van de bestaande gebouwen zou nochtans al voor een vermindering van 42 % van de uitstoot van broeikasgassen in de woonsector zorgen. Veel mensen beschikken echter niet over voldoende inkomen om de nodige materialen te kopen om hun woningen te isoleren. Velen zijn ook geen eigenaar van hun woonst (26 % van de Belgen zijn huurder, in Brussel zelfs 58 %). Hoewel de verkoopprijzen en de huurprijzen steeds toenemen, weigeren veel eigenaars de nodige werken uit te voeren. De bouwindustrie heeft enkel belangstelling voor het beperken van de materiaalkosten, zodat zo veel mogelijk winst gemaakt kan worden. De kapitalistische logica staat hier diametraal tegenover de noodzakelijke vermindering van de uitstoot van broeikasgassen en het basisrecht van mensen op een volwaardige woning. Een overheidinitiatief zou dit obstakel kunnen overbruggen. De investering van publiek geld zou bovendien stabiele tewerkstelling kunnen creëren.

Daarom verdedigen wij het volgende :

- een openbare dienst voor 'huisvesting en isolatie' in het leven roepen met de volgende opdrachten:
- systematische en gratis isolatie van gebouwen (muren en daken, dubbele beglazing) om de energiefactuur van de gezinnen en de uitstoot van broeikasgassen te verminderen;
- geleidelijke invoering van nieuwe methoden voor de verwarming van woningen en voor de opwekking van elektriciteit, via zonne-energie, warmekrachtkoppeling, of systemen op basis van aardwarmte.
- installatie van zonnepanelen op alle openbare gebouwen
- openbare bedrijven oprichten voor de productie van isolatiematerialen (glas, vezels, enz.) om op die manier de verkoopprijs van deze materialen te drukken
- lessen over warmte-isolatie en over het gebruik van ecologische materialen en hernieuwbare energie invoeren in de leerplannen van het bouwkundig onderwijs en in centra voor professionele technische vorming
- verplichte toepassing van het concept van de 'passiefhuizen' (die evenveel energie produceren als ze verbruiken) en van de 'positieve huizen' (die meer energie produceren dan ze verbruiken) op nieuwe bouwgronden
- het opdrijven van de bouw van sociale woningen (momenteel is er vraag naar 150.000 woningen) zowel door nieuwbouw als door inbeslagname en rehabilitatie van lege panden waarop eigenaars speculeren;
- de inkrimping van en de strikte controle op de intresten voor leningen, op de vastgoed- en huurprijzen. De huurprijs mag niet hoger zijn dan 25 % van het inkomen.

2. Vervoer en transport

Inperken van het transport, gratis openbaar vervoer

De transportsector is een sleutelsector van de kapitalistische economie, en speelt dan ook een belangrijke rol in de klimaatcrisis. Het transport is verantwoordelijk voor 22 % van de uitstoot van broeikasgassen in België, waarvan 97,6 % afkomstig is van het wegtransport (vrachtwagens en personenwagens). Vergeleken met 1990 is dit de snelst groeiende sector: + 29,5 %. De samenleving, de ruimtelijke ordening, de openbare ruimten in de stad en op het platteland zijn volledig op maat van het wegvervoer en van private bedrijven.

Sedert 1980 groeide de Belgische bevolking met 5 %, terwijl het aantal voertuigen steeg met 62 %. Meer dan 70 % van de werkende bevolking verplaatst zich per wagen naar het werk. De gemiddelde woon - werk afstand is op 20 jaar tijd verdubbeld. Het goederenvervoer is verviervoudigd, terwijl het aandeel van het spoor en de waterwegen voortdurend afneemt in vergelijking met het wegtransport, dat bijna 90 % voor haar rekening neemt. De prioriteit voor de auto weegt zeer zwaar op de samenleving.

Niet voor niks is verkeersonveiligheid al jaren een belangrijk thema. Het aantal verkeersdoden is schrijnend. Onze gezondheid wordt aangetast door fijn stof, dat door dieselmotoren wordt uitgestoten. De files nemen toe, de mobiliteit daalt navenant. De totale kost van al deze hinder werd in 2002 geraamd op niet minder dan 12,5 miljard €, of 4,6 % van het BBP!

De ontwikkeling van minder vervuilende motoren, de invoering van snelheidslimieten of het gebruik van biobrandstoffen zijn een maat voor niets: dergelijke maatregelen worden ingevoerd om het huidige transportsysteem te redden, terwijl het sociaal en ecologisch eigenlijk niet houdbaar is. De enige realistische en betrouwbare oplossing bestaat erin de vervoersstroom drastisch in te perken en de wagen op termijn te vervangen door de trein, de tram en de fiets.

Daarom verdedigen wij het volgende :

- de aanleg van nieuwe autowegen stoppen;
- de radicale herziening van de ruimtelijke ordening, waarbij economische en administratieve activiteiten meer gedecentraliseerd worden;
- de invoeringen van reglementering om het goederenvervoer per vrachtwagen en per vliegtuig strikt te beperken en, behoudens uitzonderingen, te verbieden voor luchttransport op korte afstanden en voor wegtransport op lange afstanden;
- absoluut noodzakelijk goederenvervoer dient prioritair via spoor- en waterwegen te gebeuren;
- de infrastructuur voor spoor- en waterwegen moet worden verbeterd en uitgebreid, via een gecoördineerd plan en massale openbare investeringen. De privébedrijven moeten dit financieren, aangezien vooral zij van deze infrastructuur profiteren.
- de aanleg van tram- en treinverbindingen tussen buitenwijken in grote steden, betere verbindingen met afgelegen wijken via openbaar vervoer, meer treinverbindingen tussen kleine en middelgrote steden en het heropenen van kleine stations met voldoende personeel;
- systematisch aanleggen van fietspaden en voetpaden in de steden, maar ook in andere zones waar werkende mensen zich verplaatsen (zoals industriezones, havens, luchthavens, enz.);

- drastische inkrimping van het wagenpark in de grote agglomeraties door het instellen van grote autovrije zones, de publieke voorziening van systemen voor autodeling en de organisatie van lokale dienstverlening;
- massale investering in het openbaar vervoer, gericht op een betere spreiding (vooral op het platteland), op de vermindering van de wachttijden en op een hoger comfort. Openbaar vervoer moet volledig gratis zijn. Het verkeer per spoor moet daarbij prioriteit krijgen.

3. De energiesector

Voor een integrale openbare dienst voor energie

Deze sector van de productie en distributie van elektriciteit, de distributie van gas en de raffinage van olie is verantwoordelijk voor 20,8 % van de uitstoot van broeikasgassen in België.

De privatisering en de liberalisering van de energiesector (gas en elektriciteit) werd opgelegd door de Europese Unie, die zich sterk maakte dat dit zou leiden tot prijsverlagingen en meer duurzaamheid, doordat een aanbod 'groene' energie zou ontstaan. Vandaag stellen we echter iets anders vast. We zagen de laatste jaren alleen prijsstijgingen (de gezinnen moeten in 2008 gemiddeld 417 € meer uitgeven om zich te voeden, te verlichten en te verwarmen dan het jaar voordien). De concurrentie leidde onmiddellijk tot nieuwe concentraties en monopolievorming. Bovendien heeft de privé-sector er alle belang bij dat het verbruik stijgt en niet omgekeerd.

Zoals in andere belangrijke industriële sectoren staat ook hier kostenbeperking centraal om de winsten te kunnen maximaliseren. Dat maakt dat noodzakelijke investeringen soms uitblijven, onder andere voor de beveiliging van installaties, om goeie arbeidsvoorwaarden te verlenen aan de werknemers of om betaalbare prijzen en universele dienstverlening te kunnen garanderen (dat zijn principes die wel gelden voor openbare diensten). In tegenstelling tot overheidsdiensten zijn privé-bedrijven niet verplicht in alle regio's hun diensten aan te bieden. Ze kunnen dus weinig bevolkte streken of sociaal achtergestelde buurten mijden.

De kwestie van kernenergie kunnen we hier niet uit de weg gaan: deze wordt door velen voorgesteld als het beste alternatief voor de fossiele brandstoffen. Nucleaire energie zou immers geen bijdrage leveren aan het broeikas effect. Die voorstelling van zaken is echter bedrieglijk. De uraniumvoorraad is ten eerste beperkt, net als de voorraden van steenkool, gas en petroleum: de massale omschakeling naar nucleaire energie zou die in een tijdspanne van enkele tientallen jaren volledig uitputten (binnen ongeveer 50 jaar als het huidige ritme wordt aangehouden). Daarenboven brengt de ontginning van uranium op zich ook uitstoot van broeikasgassen met zich mee. In België vertegenwoordigt kernenergie ongeveer 50% van het energieverbruik. Wereldwijd is dat echter veel minder: kernenergie vertegenwoordigt maar 2 tot 3 % van het wereldenergieverbruik en 16 % van de elektriciteitsproductie. Tot nu toe is er nog steeds geen oplossing voor het probleem van de radioactieve afval. Een ander belangrijk probleem waar relatief weinig rekening mee wordt gehouden is het risico op ongevallen. Hoe meer wordt overgeschakeld op kernenergie, hoe groter het gevaar op ongelukken waarvan de gevolgen niet te overzien zijn. Dat risico stijgt nog naarmate de aarde verder opwarmt.

De liberalisering van de energiesector heeft ervoor gezorgd dat de regeringen eigenlijk alle macht ontnomen is om een eigen energiebeleid te voeren, terwijl er meer dan ooit nood is aan een publiek plan voor de vermindering van het elektriciteitsverbruik (en van het energieverbruik in het algemeen).

Daarom verdedigen wij het volgende :

- de oprichting van een specifieke openbare dienst voor energie, die verantwoordelijk is voor de hele keten, van de productie tot de distributie. We moeten absoluut af van het private monopolie van Electrabel.

- deze openbare dienst moet een nationale onderneming zijn waarvan de doelstelling erin bestaat energieverpilling tegen te gaan en radicaal in te zetten op hernieuwbare energiebronnen;
- prijsregulering en -controle in samenspraak met de vakbonden en verbruikersorganisaties;
- het aandeel van hernieuwbare energie in het totale energieverbruik stijgt vandaag tergend traag: de onderzoeksfondsen en winsten van de sector van kernenergie moeten gedraineerd worden naar de ontwikkeling van hernieuwbare energie. Tegelijkertijd moeten de centrales op basis van kernenergie afgebouwd worden.

4. Gezondheid

Voor een integrale openbare dienst voor volksgezondheid

De uitstoot van allerlei gassen heeft ook dramatische gevolgen voor de gezondheid van mensen: ademhalingsstoornissen, hart- en vaatziekten, kankers, enz. Verschillende epidemiologische studies tonen een duidelijk verband aan tussen het aantal hospitalisaties door hart- en vaatziekten en de concentratie van luchtverontreiniging (stof, ozon ...). Langdurige blootstelling aan kleine stofdeeltjes (voornamelijk uitgestoten door motorvoertuigen) wordt beschouwd als de gevaarlijkste vorm van luchtverontreiniging. Men schat het aantal jaarlijkse sterfgevallen in de Europese steden ten gevolge hiervan op 100.000 tot 300.000.

Ook de toename van het wegtransport en de verlenging van de afstand tussen woon- en werkplaats veroorzaken een stijging van het aantal dodelijke ongevallen en van het aantal arbeidsongeschikten en permanent mindervaliden door ongevallen. In 2005 gebeurden 11 % van de 195.445 aangegeven arbeidsongevallen op de weg van en naar het werk. Daar gebeuren ook de zwaarste ongevallen. 73 van de 195 dodelijke arbeidsongevallen gebeurden in 2004 op de weg (tegen 63 in 2004).

Maar ook de klimaatopwarming op zich brengt belangrijke gezondheidsproblemen met zich mee. Het toenemende aantal hittegolven doet het sterftecijfer stijgen, enerzijds door de zogenaamde 'warmtestress', anderzijds door de verhoogde concentraties ozon en smog in de atmosfeer. In België heeft de hittegolf van 2003 1.300 extra sterfgevallen veroorzaakt. We mogen daarbij ook de slachtoffers niet vergeten van extreme klimaattoestanden (overstromingen, stormen, enz.) die eveneens in aantal en omvang zullen toenemen. Het is vanzelfsprekend dat de meest kwetsbare groepen de voornaamste slachtoffers zullen zijn van gezondheidsproblemen. Alles moet dus in het werk worden gesteld om de schade te beperken, door de levensstandaard te verhogen en de kwaliteit, de capaciteit en de toegang tot de infrastructuur voor volksgezondheid te verhogen.

Daarom verdedigen wij het volgende :

- gratis publieke gezondheidszorg, toegankelijk voor allen. De capaciteit en infrastructuur moet verder uitgebreid worden;
- de afschaffing van de prestatiegeneeskunde, het opzetten van wijkgezondheidscentra (die instaan voor zowel verzorging als medicijnen) i.p.v. privé-kabinetten en -apotheken;
- de volledige terugbetaling van alle medicijnen die op de markt worden gebracht;
- een echte openbare dienst voor ziekenhuizen, de nationalisatie van privé-klinieken en de afschaffing van privé-bedden in ziekenhuizen;
- de nationalisatie van de farmaceutische industrie en van het farmaceutisch onderzoek, dat onder democratische controle moet worden geplaatst;
- massale publieke investeringen in onderzoek naar aandoeningen veroorzaakt door luchtverontreiniging en in preventie i.v.m. hittegolven;
- Bij de verluchting van gebouwen en voertuigen moet rekening worden gehouden met mogelijke hittegolven, zonder daarbij terug te vallen op schadelijke systemen zoals airconditioning;
- de erkenning en schadeloosstelling van alle beroepsziekten en arbeidsongevallen door
- de werkgevers. Zij moeten financieel en strafrechtelijk verantwoordelijk worden gesteld.

5. Belastingen en investeringen

Sociale en ecologische belastinghervormingen – Voor een nationale openbare investeringsmaatschappij

Met elk voorstel voor een meer ecologische fiscaliteit, zoals de milieutaks, komt dezelfde centrale vraag telkens naar boven: hoe de ecologische kwestie en sociale rechtvaardigheid met mekaar verzoenen? De klimaatwijziging is veroorzaakt door de huidige wijze waarop de maatschappij is gestructureerd. Er moeten dan ook collectieve voorzieningen worden getroffen zodat mensen in staat worden gesteld meer milieuvriendelijk gedrag te stellen. Sociaal onrechtvaardige maatregelen nemen die de werkende en arme bevolking nog eens doen betalen, dreigt de strijd tegen klimaatwijziging opnieuw illegitiem te maken in de ogen van grote massa's mensen.

Een echte oplossing van de ecologische problematiek zal er niet komen door belastingmaatregelen die de loontrekkenden of uitkeringsgerechtigden treffen of door doelgerichte en ongelijke 'fiscale stimuli' die één of andere categorie van mensen bevoordelen. Belastingen op individuele consumptie maken dat diegenen die kunnen betalen verder zullen vervuilen terwijl de anderen gestraft worden. Een politiek van fiscale stimuli heeft doorgaans maar een heel beperkt deel van de bevolking op het oog. De financiering van eco-sociale maatregelen veronderstelt daarentegen een algemene belastinghervorming die gepaard gaat met een rechtvaardige herverdeling van de rijkdommen.

De middelen ontbreken niet, maar wel de politieke wil om het geld te halen waar het zit. Zo is het Belgische BBP verdrievoudigd tussen 1980 en 2003, van 89 miljard tot 270 miljard Euro. Maar de verdeling van deze rijkdom is hoe langer hoe meer ongelijk. Het aandeel van de lonen in het BBP is gezakt van 67,2 % in 1982 tot 58,6 % in 1990 en tot 56,5 % in 2004. Dat is hetzelfde niveau als in 1938 (56,9 %). Maar in 1938 maakten de werknemers maar 68 % uit van de actieve bevolking, tegen 84 % in 2001. Gegeven de toename van het aantal werknemers ligt het aandeel van de lonen in het nationale inkomen vandaag met andere woorden veel lager dan in 1938!

De winsten van de ondernemingen die deel uitmaken van de Bel20 blijven ondertussen buitensporig stijgen: in 2004 12 miljard euro, of 40 % meer dan in 2003 (8,3 miljard Euro). In 2006 bedroeg de stijging 38 % t.o.v. 2005, dat komt neer op 23 miljard euro... De aandeelhouders eigenen zich meer dan 50 % toe van deze winsten, terwijl hun bijdrage aan de sociale zekerheid blijft afnemen. Een werknemer draagt circa 40 % af aan belastingen – hierbij wordt geen rekening gehouden met de BTW, die een zeer onrechtvaardige indirecte belasting is vermits de aanslagvoet dezelfde is voor iedereen – maar het patronaat geniet ondertussen al van een bijdragevermindering aan de sociale zekerheid van 5 miljard euro. We zien een permanente daling van de verschillende belastingen ten voordele van bedrijven. Alleen al de aftrek van de notionele interesten van hun belastingen heeft de reële aanslagvoet van de vennootschapsbelastingen doen zakken van 33,9 % naar minder dan 26 %. De gezinnen met grote inkomens en een omvangrijk patrimonium worden bovendien voortdurend bevoordeeld door fiscale hervormingen. Het inkomensverlies voor de fiscus is moeilijk berekenbaar, maar bedraagt minstens 15 miljard euro. Dit bedrag zou voldoende groot zijn om een heleboel noodzakelijke sociale en ecologisch maatregelen te financieren.

Daarenboven is de belangrijkste uitgavenpost op de overheidsbegroting nog altijd de terugbetaling van de overheidsschuld (zo'n 17 miljard euro per jaar; het totale bedrag is 290 miljard Euro). Dit is weeral in het voordeel van diegenen die zich overheidsobligaties hebben aangeschaft, met andere woorden de allerrijkste klanten van de banken. Dat zijn juist diegenen

die reeds genieten van allerlei belastingsverminderingen op hun vermogen, ondernemingen en inkomens.

Daarom verdedigen wij het volgende :

- de opheffing van de BTW op levensmiddelen;
- de instelling van een echt progressieve inkomensbelasting, het opzetten van een vermogenskadaster en de afschaffing van het bankgeheim;
- het afschaffen van de patronale bijdrageverminderingen voor de sociale zekerheid;
- het instellen van een belasting op financiële meerwaarden en op financiële speculatie, de verhoging van de vennootschapsbelasting;
- het stopzetten van de terugbetaling van de overheidsschuld;
- het beperken van reclame-uitgaven door een strenge belasting (de uitgaven in deze sector in België bedroegen 2,8 miljard euro in 2006, of 640 euro per inwoner!) en het verbod op reclame voor vervuilende vormen van transport;
- de financiële middelen die op die manier gewonnen worden, moeten aangewend worden voor de sociale zekerheid, de creatie van nieuwe openbare diensten en de versterking van de bestaande, en de creatie van duizenden duurzame, maatschappelijk en econologisch nuttige jobs in de publieke sector;
- Volgens het Stern-rapport zou het tussen 1.050 en 1.200 miljard dollar per jaar kosten om de temperatuursstijging te beperken tot maximaal 2°C. Te vergelijken met het mondiale militaire budget van 1.037 miljard dollar (in 2004)!

Het is een illusie om de noodzakelijke structurele investeringen te laten afhangen van de private markt. Daarom eisen wij eveneens: de oprichting van een Nationale Openbare Investeringsmaatschappij, met de volgende taken:

- de heroriëntering en het aanzwengelen van de investeringen voor de ontwikkeling van waterwegen en spoorwegen;
- de financiering van onderzoek en ontwikkeling van technologieën en materialen voor de productie van hernieuwbare energie;
- de creatie van nieuwe openbare diensten en de reconversie van vervuilende industrie.

6. Privébedrijven:

Arbeiderscontrole en arbeidsduurvermindering

De industrie is met haar energieverbruik verantwoordelijk voor 20% van de totale uitstoot. Onder andere door de verdwijning of de structurele inkrimping van een aantal vervuilende industrietakken is dit aandeel wel gedaald sinds 1990.

De kapitalistische productiewijze wordt gekenmerkt door een ononderbroken productie en accumulatie van koopwaren. Er is geen enkele planning of democratische controle op wat geproduceerd wordt, hoe en hoeveel. Dat wordt overgelaten aan de blinde wetten van de markt, de concurrentie en de maximale winst. De auto-industrie vormt daarbij een symbolisch voorbeeld. In deze sector worden mensen massaal ontslagen ten voordele van automatisering, waardoor de productiecapaciteit verhoogt. Daardoor komen uiteindelijk teveel auto's op de markt, wat leidt tot verzadiging. Dat betekent opnieuw massale ontslagen en een zoektocht naar nieuwe productiviteitsstijgingen en nieuwe afzetmarkten. De werknemers van de automobielsector zijn dus niet medeverantwoordelijk voor de schade door de overproductie van auto's, maar de eerste slachtoffers ervan.

Als we de maatschappij diepgaand willen reorganiseren en op democratische manier willen plannen, kunnen we niet halt houden aan de poorten van de bedrijven. De zogenaamde 'vrije markt' moet aangepakt worden, net als de private eigendom van productiemiddelen en de private controle over de handel en distributie.

Daarom verdedigen wij het volgende :

- Het vormen van een ecologische tegenmacht op de bedrijfsvloer door de invoering van arbeiderscontrole op de productie. Het personeel en de lokale bevolking moeten vetorecht hebben tegen productie die het milieu en de openbare gezondheid kan schaden
- Het bedrijfsgeheim moet opgeheven worden en de boekhouding openbaar gemaakt. Bedrijven moeten verplicht worden registers bij te houden van de grondstoffen en producten die ze verbruiken. De toegang tot deze informatie moet vrij zijn.
- Dwingende normen opleggen die de energie-efficiëntie doen toenemen en het energiegebruik doen dalen en strikte grenzen stellen aan de consumptie van fossiele brandstoffen
- Het vastleggen in elke industrietak van quota die de maximale uitstoot bepalen. Deze uitstootrechten kunnen niet verhandeld noch verkocht worden.
- Het verhogen van de energietarieven voor de industrie, om hen ertoe aan te zetten zelf elektriciteit te produceren en systemen van warmtekrachtkoppeling op te zetten
- De invoering van strikte regels voor de productie van energieverslindende elektrische huishoudapparatuur. Voor zover er ecologische apparaten op de markt beschikbaar zijn, zijn deze toestellen in vele gevallen duurder dan de minder duurzame modellen. Daarom moeten fabrikanten niet enkel verplicht worden producten af te leveren met een minimale energie-efficiëntie, maar moeten de prijzen die ze hiervoor aanrekenen ook gecontroleerd worden.
- Een reconversie van de nucleaire-, petrochemische-, wapen- en auto-industrie. Dit betekent het omschakelen van deze industriële takken tot maatschappelijk en ecologisch nuttige sectoren, die een rol kunnen spelen in de ecologische omschakeling van de economie, o.a. door de fabricage van trams, treinen, spoorwegen, zonnepanelen, etc. Dit kan alleen maar gebeuren door een nationalisatie zonder schadeloosstelling voor de grote

aandeelhouders en door de omscholing van de werknemers in deze sectoren, zonder verlies van loon of statuut.

- Het verbod op onderaanneming of preciaire arbeidsstatuten (b.v. interim-arbeid) in risicovolle bedrijfstakken, om te voorkomen dat onervaren werknemers gevaarlijke processen leiden. Echte aanwervingen door de opdrachtgever.
-
- Arbeidsduurvermindering tot een 32 urenwerkweek, met compenserende aanwervingen en zonder toename van de flexibiliteit en het werkritme.

Arbeidsduurvermindering is niet alleen het beste antwoord op de werkloosheid. Het is tevens een maatregel die noodzakelijk is om een samenleving tot stand te brengen waarin mensen zich volop kunnen ontplooiën. Zo krijgt iedereen ook de kans om te investeren in sociale relaties en te participeren aan het publieke leven en het democratische proces in de gemeenschap. Vooral is het belangrijk dat zoveel mogelijk mensen actief kunnen participeren in de beslissingen die de overgang moeten maken naar een duurzamer maatschappij. Arbeidsduurvermindering maakt het ook mogelijk duizenden noodzakelijke nieuwe jobs te creëren in de sociale sector (gezondheidszorg, onderwijs...) en de milieusector. Arbeidsduurvermindering is een strategie van het genoeg: als er genoeg is geproduceerd, houden we ermee op, en is er tijd voor iets anders.

7. Landbouw:

Voedselsoevereiniteit en kleinschalige landbouw

Een daling van het gebruik van stikstofhoudende producten en een diepgaande wijziging van de landbouwproductie zijn broodnodig, zowel in België (de landbouw stoot hier 7,8% van de broeikasgassen uit) als in de wereld. We moeten breken met een systeem dat er enkel op gericht is altijd meer te produceren. Het agrarisch productivisme deed de energieconsumptie in de landbouw enorm stijgen. We moeten dus komaf maken met een landbouw die wordt gedomineerd door de kapitalistische agro-industrie.

Deze agro-industrie zorgt voor een teloorgang van de gronden, de bossen en de kleine boeren. Ze is ook verantwoordelijk voor de daling van de voedselkwaliteit en van de gezondheid van producenten en consumenten, door het intensief gebruik van kunstmeststoffen, pesticiden en genetisch gemanipuleerde gewassen.

We moeten integendeel een alternatieve landbouw naar voor schuiven die respect toont voor de natuurlijke cycli en die gebaseerd is op coöperatieven en landbouwcollectieven

Daarom verdedigen wij het volgende :

- De hervorming van de landbouwsubsidies, om tot een sociaal rechtvaardige en ecologische landbouw te komen, die vooral het gebruik van stikstofhoudende meststoffen tot een minimum beperkt.
- De subsidies moeten tegelijkertijd de ontwikkeling van « horizontale synergieën » aanmoedigen door complementaire landbouwbedrijven binnen coöperatieven te organiseren.
- Een reglementering die het gebruik van meststoffen beperkt, in verhouding tot de landbouwoppervlakte en de teelt. Wie meer meststoffen gebruikt moet sterk belast worden, met een exponentiële belastingvoet.
- Alternatieve landbouwmethodes moeten gepromoot worden, zowel om de bodem te beschermen als om het waterverbruik te rationaliseren. Dit kan men doen door een verbod op activiteiten die de bodem vernietigen, het gebruik van zaaigoed op natuurlijke basis (met respect voor een evenwichtige bewatering en bemesting), vermindering van de irrigatie door gewassen te telen die aangepast zijn aan de lokale omstandigheden, het radicaal verminderen van externe input etc.
- Publieke ondersteuning van lokale ontwikkeling. Landbouwproducten mogen niet geïmporteerd worden uit andere gebieden wanneer deze ter plaatse in voldoende hoeveelheden kunnen geproduceerd worden. Dat betekent niet dat wij een protectionistische of corporatistische visie aanhangen. Maar we verzetten ons tegen de logica van het kapitalisme die van levensmiddelen koopwaar maakt, waarvan de handel geliberaliseerd moet worden. Die liberalisering van de markt heeft dramatische gevolgen voor kleine boeren in heel de wereld en speelt in het voordeel van de winsten van agromultinationals;
- De creatie van een openbare dienst voor de verspreiding en verkoop van voedingsmiddelen, om te garanderen dat de producenten een eerlijke prijs krijgen, zonder dat aan de koopkracht van consumenten wordt geraakt. Dat kan door alle kapitalistische tussenschakels in de keten uit te schakelen.
- Steun aan en solidariteit met de strijd van kleine boeren over de hele wereld voor voedselsoevereiniteit en radicale landbouwhervormingen.

- Het verbod op de productie, de ontwikkeling en de import van genetisch gemanipuleerde gewassen
- Het verbod op de productie van biobrandstoffen, behalve wanneer die geproduceerd worden op basis van agrarisch afval of biomassa, op voorwaarde dat dit geen risico inhoudt voor de biodiversiteit.

8. Noord-zuid relaties :

Kwijtschelding van de schulden en ontmanteling van de neoliberale politiek. Voor een rechtvaardig internationaal klimaatverdrag

De bevolking van de landen in het Zuiden ondergaat de meest dramatische gevolgen van de klimaatsverandering terwijl ze de minste verantwoordelijkheid dragen. Het ontwikkelingsmodel dat hen wordt opgelegd door de Wereldbank, het Internationaal Muntfonds (IMF) of de Wereldhandelsorganisatie (WTO) put de grondstoffen en de bodem uit, maakt de internationale handelsverhoudingen oneerlijker en versterkt op die manier de milieucrisis. De situatie in het Zuiden is op zich al een flagrante onrechtvaardigheid. De manier waarop overheden de klimaatcrisis aanpakken, dreigt dit nog te verergeren. Vele rijke staten houden zich vooral bezig met de vraag hoe ze in eigen land de schade kunnen beperken. De transfer van nieuwe technologieën voor o.a. hernieuwbare energie wordt beperkt. Men verwacht van het zuiden een inspanning te doen die niet in verhouding is tot hun mogelijkheden en verantwoordelijkheid.

We moeten dus niet alleen de anti-sociale maatregelen in het noorden bestrijden: de aanpak van de klimaatswijziging moet op internationaal vlak evenzeer gestoeld zijn op solidariteit. Het zijn de industriële landen die de grootste verantwoordelijkheid dragen en dus zijn zij het die de grootste inspanning moeten doen om de uitstoot van CO₂ te doen dalen met minstens 80% tegen 2050. Het zijn niet de armen uit het zuiden noch de werkende mensen en armen uit het noorden die hiervoor de prijs moeten betalen.

Landen uit het zuiden dragen nu de zwaarste gevolgen van de klimaatswijziging. De stijging van de zeespiegel zal de kustgebieden en delta's van veel landen in het zuiden hard treffen. Vandaag al worden enkele kleine eilanden in de Stille Oceaan bedreigd en moet hun bevolking noodgedwongen andere oorden opzoeken. Ze stoten daarbij op een muur van onverschilligheid of de botte weigering van rijke landen om hen op te vangen. Op basis van verschillende schattingen zal het aantal 'klimaatvluchtelingen' tegen 2050 tot 150 tot 200 miljoen stijgen. De grote meerderheid van deze mensen zijn straatarm en leven in landen die niet over de middelen beschikken om de gigantische infrastructuurwerken te financieren die noodzakelijk zijn om de gevolgen van klimaatswijziging te beperken. Bovendien wordt de stem van deze landen grotendeels genegeerd tijdens de internationale klimaatonderhandelingen.

Daarom verdedigen wij het volgende :

- Het noorden heeft een ecologische schuld bij het zuiden. Die schuld is niet enkel historisch. Vandaag worden de zuiderse landen nog steeds van hun natuurlijke rijkdommen (olie, mineralen, hout, etc.) beroofd. Dit ondermijnt de ontwikkeling in het zuiden.
- Het erkennen van die ecologische schuld betekent dat de dominante westerse landen de zogenaamde 'Derdewereldschuld', de financiële schuld die het Zuiden bij het Noorden heeft, moet kwijtschelden. Het Noorden moet bovendien massaal en gratis milieuvriendelijke technologieën leveren zodat de arme landen zich kunnen ontwikkelen met respect voor het ecologische evenwicht en op een sociale rechtvaardige manier.
- Het verbod op de export van gevaarlijk afval dat werd geproduceerd in de geïndustrialiseerde landen en getransporteerd wordt naar de armste landen.
- Het afschaffen van het Internationaal Muntfonds, de Wereldbank en de Wereldhandelsorganisatie. Er moet een einde gesteld worden aan de neoliberale dictaten

die de sociale bescherming (als die er al is) neerhalen en de natuurlijke rijkdommen uitputten

- Het verbod op elke vorm van koolstofhandel of handel in ‘vervuilingsrechten’
- De officiële erkenning van het statuut van ‘klimaatvluchteling’
- Een internationaal rechtvaardig klimaatverdrag dat de rekening presenteert aan de verantwoordelijken voor de klimaatcrisis en dat gepaard gaat met herverdeling van de rijkdommen, zowel tussen noord en zuid als binnen de maatschappijen in noord en zuid.

Ecosocialisme, een project dat tegelijk rood en groen is

De SAP is een ecosocialistische organisatie die ijvert voor een radicaal-democratisch, feministisch, ecologisch en internationalistisch alternatief voor het huidige kapitalisme.

Wie vandaag de maatschappij wil veranderen, vertrekt van een wereld die er anders uit ziet dan honderd jaar geleden. De sociale kwestie is nog steeds cruciaal, nu door het neoliberalisme de kloof tussen arm en rijk, tussen werkenden en renteniers, steeds groter wordt. Nieuwe kwesties, zoals het feminisme, holebibe vrijding en het milieuvraagstuk, eisen echter terecht een centrale plaats op, en vereisen een heruitvinding van het socialistische project.

Na de val van het Oostblok, dat een verschrikkelijke ecologische erfenis achterliet, kan dat project minder dan ooit hetzelfde zijn als voorheen. De klassieke Europese sociaaldemocratie heeft evenmin een antwoord op het milieuvraagstuk. Ze volgde de kapitalistische groeilogica, om een deel ervan ten goede te doen komen van de werkende bevolking. Sinds de jaren '80 voert ze echter mee de neoliberale agenda uit, die de herverdelingsmechanismen omkeerde, en de milieucatastrofe in een hogere versnelling bracht. De klimaatwijziging, het verlies van biodiversiteit, de vervuiling van de lucht en ons voedsel: de omvang van de ecologische crisis is stilaan welbekend. Maar wat is het alternatief, en hoe kunnen we dat bereiken?

De hypothese van het ecosocialisme gaat ervan uit dat de breuk met het kapitalisme nog radicaler moet zijn dan in het gangbare socialistische project werd aangenomen. Wie de maatschappij in ecosocialistische zin wil veranderen, kan er zich niet toe beperken de eigendomsverhoudingen te veranderen en de democratie uit te breiden tot de economische sfeer. Daarnaast moet er ook iets gedaan worden met de technologische en culturele erfenis van het kapitalisme, met de schaal waarop wordt geproduceerd en geleefd, met de globalisering, met de behoeften die door de consumptiemaatschappij zijn gecreëerd.

Het ecosocialisme impliceert ook een strategische hypothese: de opbouw van een ecologische massabeweging kan enkel wanneer het sociale en het ecologische intrinsiek verbonden worden. Alle neoliberale pogingen om individuele consumenten te laten betalen voor de crisis en de markt nog meer vrij spel te geven (zoals in de handel in uitstootrechten) dreigen niet enkel ineffectief te zijn, maar ook de grote massa van de bevolking te vervreemden van de ecologische zaak.

Het ecosocialisme vertrekt van de gedachte dat de uitbuiting van de arbeid en de uitbuiting van de natuur verbonden zijn, en dat de strijd voor het milieu onlosmakelijk verbonden is met de strijd voor herverdeling, sociale rechtvaardigheid en democratische controle op de economie.